

Limonun anavatanı konusunda kesin bir görüş birliği olmamakla birlikte, M.S. 1175 ve 1178 yıllarına ait Fan Ch'eng-Ta ve Chou K'ü-Fei tarafından Çin'de yazılmış kaynaklarda bu tür tarif edilmiş ve ismi 'li-mung' olarak belirtilmiştir. Bazı kaynaklarda limonun anavatanı Kuzey Hindistan ya da Çin'in güneyi olarak belirtilmektedir.

Limonun Hindistan'dan Ortadoğu'ya ticaret bağlantıları kapsamında getirildiği sanılmaktadır. Limonların dağılışı ve başlıca üretim alanları en düşük sıcaklıkları -4 oC' nin üstünde olan yarı kurak ve kurak subtropik bölgeler arasında sınırlıdır.

Turunçgillerde tür ve çeşit dağılımı bölgelere özgü isimler almış ve her bölge kendi çeşitleriyle özdeşleşmiştir. Ülkemizde; Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Kütdiken, Meyer, İtalyan memeli, Interdonato ve Lamas limonları yetiştirilmektedir. Batı Akdeniz Bölgesi'nde Interdonato, İtalyan memeli ve Meyer üretimi yapılmaktadır. Türkiye'de limon üretiminin büyük bir kısmı taze olarak tüketilmektedir.

İklim koşulları iyi oldukça, limonlarda çiçeklenme ve meyve verme eğilimi bütün yıl boyunca sürer. Buna "yediverenlik" özelliği adı verilir ve bu duruma sık rastlanır. Yediverenlik özelliği çevre koşullarına çabuk tepki vermekten kaynaklandığı gibi; bu özellik genetik olarak ta vardır. Limon bölgemizde; genel bir ifadeyle nisan ayında çiçek açar. Çeşit özelliğine göre değişmekle birlikte olgunlaşma periyodu ekim-ocak ayları arasında dağılım göstermektedir.

Limon çeşitleri; Ekşi limonlar, Tatlı limonlar (Dorshapo) ve Limon benzerleri (Kaba Limon, Ponderosa, Macrophylla) olarak üç grupta incelenir. Ticari anlamda yetiştirilen limon çeşitleri Ekşi limonlar grubunun üyeleridir. Ekşi limonlar grubu Eureka (Eureka,

Kütdiken) ve Lisbon (Lisbon, Interdonato, Kıbrıs, Lamas, Santa Teresa, İtalyan Memeli, Molla Mehmet) olarak adlandırılan iki büyük alt grupta sınıflandırılmıştır.

Ülkemizde yetiştiriciliği yapılan ve yetiştiricilik yapılan bölgelere uyum göstermiş olan başlıca limon çeşitlerimiz şunlardır:

Kütdiken: Eureka grubuna ait olan bu çeşit İtalya kökenli olmasına rağmen Türkiye'ye getirilişine dair herhangi bir bilgi yoktur. En eski limon çeşidimiz Kütdiken'dir. İç kalitesi, su ve koku özellikleri bakımından değerlendirildiğinde dünyanın en üstün ve en kaliteli çeşididir. Ülkemizde geniş çapta yetiştiriciliği yapılmaktadır. Yüksek kalitelidir. Periyodisite göstermez.

Düzenli ve yüksek verimli bir çeşittir. Ülkemizin en çok depolanan çeşididir. Depolamaya ve taşımaya son derece elverişlidir. Kütdiken'in depolama süresi 11-12 ay kadardır. Meyve kabuğu rengi açık yeşil-sarı ya da limon sarısıdır. Kabuk pürüzsüz, parlak ve sıkı bir şekilde bağlıdır. Meme kısmı iyi gelişmemiştir; fazla belirgin değildir. Meyveleri elips şekillidir. Olgunlukta %32,96 oranında meyve suyu içerir. Asit oranı %7,16 olup; meyve başına çekirdek sayısı 10-11'dir. Kuvvetli denebilecek bir ağaç yapısına sahiptir. Kütdiken, bir orta mevsim çeşididir. Uygun koşullarda hasat şubata kadar devam eder. Uzun süreli muhafazaya uygunluğu sebebiyle ihraç talebinin yükseldiği periyoda kadar depolanabilmektedir. Kütdiken çeşidinin en büyük olumsuzluğu Uçkurutana hassas olmasıdır.

Lamas: Adını; İçel İli, Erdemli İlçesine bağlı Limonlu Beldesinde bulunan Lamas Çayı ve Vadisinden almaktadır. Meyveleri sarı renklidir. Son derece yüksek kaliteli meyveli, bol sulu, aromalı verimi yüksek bir çeşittir. Pürüzsüz

ve orta kalın kabukludur. Meyveler uzun ve silindriktir. Stil ucu belirgindir. Bu yüzden meyveler açıkça belirgin bir şekilde sivridir. Ağaçları kuvvetlidir. Meyveleri erken olgunlaşır. Hasat kasım ayı başında başlar. Oransal olarak dikenli bir çeşittir. Muhafazaya uygundur. Bütün bu olumlu özelliklerine rağmen Lamas Çeşidi olağanüstü derecede ekoloji seçici bir çeşittir. Periyodisiteye eğilimi vardır. Uçkurutana hassastır. Yetiştigi yöre haricinde uygun olmayan ekolojilerde meyve kalitesi düşer. Bu yüzden yaygın bir çeşit değildir.

İnterdonato: Dünyada bu çeşidi en çok yetiştiren ve ihraç eden ülke Türkiye'dir. Ülkemizin limon ihracatının yaklaşık olarak 2/3'ü İnterdonato'dur. Lisbon grubunda yer alan bu çeşidin orijini Sicilya'dır. Türkiye'ye girişi 1936'da Antalya Turunçgil Araştırma Enstitüsüne getirilişiyile olmuştur. Bu çeşidin saf bir limondan çok; limon x ağaç kavunu melezi olduğu kabul edilmektedir. Ağacı yuvarlak taçlıdır. Tepe tomurcuğu baskınlığı diğer limonlar kadar belirgin değildir. Çevre koşullarına karşı çok duyarlıdır, hemen yapraklarını döker. Orta verimli bir çeşittir. Meyveleri uzunca silindirik şekilli, meme çok belirgin ve sanki bir yöne bastırılmış şekilde eğik gibidir. Meyveleri orta kalın kabuklu ve orta sulu bir çeşittir. Başlıca özelliği erkenci bir limon çeşidi olmasıdır. Olgunlaşma zamanı eylül sonu ve ekim ayı ortasıdır. Aslında depolama ve taşımaya elverişli bir çeşittir. Genellikle pazar isteği doğrultusunda kısa süreli muhafazası yapılır. Diğer limon çeşitleri ile kıyaslandığında; Uçkurutan Hastalığına karşı oransal olarak en çok dayanıklılık gösteren çeşitlerden biridir.

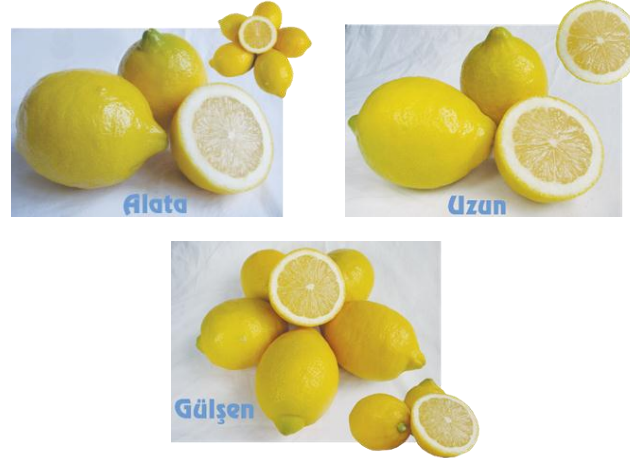
İtalyan Memeli: Doğu Akdeniz Bölgesinde İtalyan Memeli ismiyle anılmasına rağmen; Batı Akdeniz Bölgesinde Kara Limon

olarak adlandırılmaktadır. Çok tipik bir çeşittir. Meyveleri topaç gibidir. Verimli, yüksek kaliteli; muhafaza ve taşımaya elverişlidir. Kütdiken' den sonra Ülkemizde en çok yetiştirilen çeşittir. turunç üzerine aşılandığında uyuşması çok iyi değildir. Aşı noktasında yaşlı ağaçlarda anaç-kalem ilişkisinden kaynaklanan pürüzsüz şişkinlikler görülür. Bu özelliği nedeniyle *Phytophthora* Hastalığına duyarlıdır. Meyve kabuk rengi limon sarısıdır. Meyve kabuğu orta kalınlıkta olup; yüzeyi ince ve küçük gözeneklerle kaplıdır. Meme kısmı belirgin ve nokta misali kısa bir çıkıntı şeklindedir. Sulu bir çeşittir. Ağacı verimlidir ve düzenli olarak meyve verir. Meyveleri kasım ayı ile ocak ayı ortası arasında olgunlaşır.

Meyer: Orjini Çin'dir. Gerçek bir limon olmadığı limon ile portakal veya limon ile mandarin melezi olabileceği düşünülmektedir. Meyve kabuğu rengi sarımsı portakal renginde, yumuşak ve pürüzsüzdür. Meyve et rengi oldukça koyu sarı renklidir. Meyvenin şekli yuvarlak olup meme kısmı oldukça küçüktür. Kabuk kalınlığı diğer limonlara göre ince olduğundan dolayı depolamaya pek dayanıklı bir çeşit değildir. Meyer limonunun hasat dönemi Eylül ayında başlamaktadır. İlk hasat edildiğinde limon gibi ekşi, kış süresince hasat edildiğinde tatlı limon özelliğinde, ilkbahar süresince hasat edildiğinde tatlı portakal gibi özellik göstermektedir.

Çekirdeksiz Limon Çeşitlerimiz: Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü tarafından yürütülen ıslah çalışmaları sonucunda Alata, Gülşen ve Uzun isimlerini taşıyan üç adet çekirdeksiz limon çeşidi elde edilmiştir. Her üç çekirdeksiz çeşidin orijini Kütdiken limon çeşidi olup genel özellikleri benzerdir. Her üç çeşitte de %100 çekirdeksizlik özelliği bulunmaktadır. **Alata** çeşidinde meyve ağırlığı

105,7 g, usare miktarı %32,1 ve meyve kabuk kalınlığı 5,86 mm'dir. **Gülşen** çeşidinde meyve ağırlığı 130,8 g, usare miktarı %36,8 ve meyve kabuk kalınlığı 5,45 mm'dir. **Uzun** çeşidinde meyve ağırlığı 117 g, usare miktarı %32,6 ve meyve kabuk kalınlığı 6,71 mm'dir. Çekirdeksiz limon çeşitlerinin gelecek yıllarda ülkemiz limon üretimi içerisinde önemli bir paya sahip olacağı beklenmektedir.

🏠: Alparslan Türkeş Bulvarı, No: 492
33740, Erdemli / MERSİN
🌐: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/alata>
@: alata@tarimorman.gov.tr
☎: 0 324 518 00 52
📞: 0 324 518 00 80

T.C.
TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü

Limon Çeşitleri

Dr. Deniz AKSOY

Mersin-2022